

voor het volk
ton. Ze lieten
Da Costa over
geest der eeuw
en „vorst dezer
mer weerstaan
ware en valsche
en tegenaanval

ad men niets,
er is, wanneer
ist men niets,
die aan het
andige wijsgeer-
nt en Schöpen-
het verschrik-

de niet al te
nders en beters
riik der reinen

de hij er toe
gebruiken dan
irerga en Para-

n geen verwijt
ze niet verant-
an wetenschap-
ndertijd toch

e opsporing
inistische waar-
eel, dat aan de
Heiligen Geest,

e van het cal-
uwing had nog

Kampen stond
n éénling en...

bekeering van
tot hunne kin-

n Kuyper begon
me te lichten,
de wijsbegeerte

ling), maar wel-
erk, de gerefor-
oriënteeren aan
telsels. In zijn

of" niet slechts
se ten opzichte
loof, maar trok

wijsgeerige pre-
verdieping, al-
en theologische

ar Openbaring"
ve neo-calvinis-
geboorteklok.

ingen.
rhoden van een
emdelingen een

calvinisme een
isme was!
eerte haar in-
sche Kanaän.

na's valsche-
despoot.
reformeerd Jeru-

met het hout
ider van den

's Hertogenbosch,
Buitenland" (R.)
bibliothecaris die
voor de rubriek:

(W.)
dringestichten te
ge Zending" (P.)
Bruyn, Voorzitter
reuningen, voor

gen" (V. O. B.)
te Alkmaar, voor
(Br.)
Zwolle, voor de

(G.)
te 's Gravenhage,
(G. v. W.)
te Amsterdam,
uitgaven" (H.)
dige te Haarlem,

(Ge.)
van Timor, te
„Varia" (E.)
te Amsterdam,
(v. R.)
met de initiafen

dearbeiders geld
de rubrieken.

immer nog aan-
te dat ook de
ger, predikanten

edewerking heb-
ek Zending (hal-
gheid of ziekte

In hem was de geest der oude vaders gein-
carneerd, maar ook had (reeds aan de Leidsche
hoogeschool, in de collegezaal van Scholten) de
genius der nieuwe wijsbegeerte hem diep in de
ziel met tooverkracht bevrucht.

Zonder Kuyper's wijsgeerig vermogen ware deze
calvinistische opbouw, en uitbouw, onmogelijk ge-
weest.

De „Encyclopaedie der heilige godgeleerdheid"
is een werk met een magistraal wijsgeerigen inslag,
waarbij de indirecte invloed der moderne wijsbe-
geerte onmiskenbaar blijkt.

Tot verbazing en verontusting van vele „een-
voudigen", werd door Kuyper de theologie inge-
lijfd in het christelijk-wijsgeerig monisme, en, fei-
telijk voor het eerst, een poging gedaan, om aan
de christelijke wereldbeschouwing een eigen kriti-
schen grondslag te geven.

Langzaam maar gezond begon het zaad der
nieuwe wijsbegeerte op het gereformeerde veld te
ontkemen.

Op een wetenschappelijke bijeenkomst van de
Vrije Universiteit hield professor Woltjer een voor-
dracht over de „materie", waarin hij zulke verras-
sende vergezichten opende, dat het auditorium
duizelde.

De dissertaties van de leerlingen der V. U. ver-
loonden, stuk voor stuk, een wijsgeerig karakter.

Er werden studies geleverd — over James,
Troltsch, Hume, over godsdienst-psychologie en
moderne natuurwetenschap, over het verband tus-
schen Theïsme en wijsbegeerte, — die de aandacht
trokken buiten onze grenzen.

Professor Hoekstra schreef een handboek voor
de geschiedenis der wijsbegeerte.

Prof. Hepp maakt zich op tot den uiterst
delicaten en zwaren filosofischen arbeid; de gere-
formeerde apologetiek (verdediging der waar-
heid) En wat misschien nog het duidelijkst bewijst,

dat we hier niet te doen hebben met de liefhebberij
van een paar filosofisch aangelegde éénlingen, maar
met een werkelijke wijsgeerige opwaking in den
kring der gereformeerden: voor enkele dagen heeft
een vrij talrijke groep van medici, predikanten, ju-
risten en leeraren, besloten een gereformeerde
vereniging te stichten om speciale studie van de
zielkunde te maken.

Wij vermelden deze feiten niet met trots, alsof
wij het al zoo „heerlijk ver" hebben gebracht.

De belijdenis, vroeger geuit, dat we ons hebben
te schamen over onze traagheid en ons tekort, blijft
gehandhaafd.

In een, zeer aangevochten, Standaard-artikel, ge-
schreven naar aanleiding van Dr de Sopper's intrede
als hoogleeraar in de filosofie aan de Leidsche
universiteit, wordt terecht over onze achterlijkheid
nog een klagwoord geuit.

Daar staat: „Het is broodnoodig, dat de heele
orthodoxie van Nederland de handen ineenslaat,
opdat de waarheid ook in de filosofie gezocht en
gekend wordt."

Het is een der zwakste plekken van de orthodoxie,
dat deze zaak niet reeds lang betere behartiging
gevoonden heeft."

Dit is waar, maar het goede, dat er is, klei-
neeren wij niet.

„De Heraut" had ook gelijk, toen zij in een critiek
op dit Standaard-artikel de opmerking maakte, dat,
in het verzorgen van de wijsbegeerte als akad-
emisch vak, de Vrije Universiteit bij de open-
bare universiteiten niet achterstaat.

Formeel zijn we gedekt.

En het begin is een beginsel.

Laat ons hopen, dat de winter van het calvi-
nisme voorbij is, en de bloemen overvloedig gezien
worden in het land.

van Dr A. Kuyper de rubriek Bijbelstudien zal ge-
leverd worden door Dr Ph. S. van Ronkel, en de
leaders door Dr Ph. J. Hoedemaker, predikanten te
Amsterdam."

In het z.g. „voorstuk" van De Heraut zette Dr
Kuyper zijn Bijbelstudien voort, nu met een reeks
over Lijdzzaamheid. Hierop volgde, wat hij in
het Zondagsblad nog niet gegeven had, een medi-
tatie. Daarna kwam een leader met een overzicht
van den toestand, waarin dit weekblad bij zijn op-
treden de kerken vond.

Het eigenaardig standpunt dat we daarbij wen-
schen in te nemen is ons gegeven, niet gekozen,
wijl het slechts het eeren van onze nationaliteit
en de eerbiediging van de lijn der historie bedoelt.

Met het stichten van altijd nieuwe richtingen
en scholen kunnen we niet verder; krijgen de per-
soonlijke veeten te ruimer spel en worden de
partijschappen en facties tot onberekenbare schade
voor het geestelijk leven steeds bitterder en meerder.

Onze personen dienen wat op den achtergrond
te raken, zal de gemeente van Christus weer
zichtbaar worden.

En wij nu onze volkszin aan het Gereformeerde
leven een eigenaardige uitdrukking gaf en hierin
historisch de wortel ligt, waaruit alle richtingen
haar oorsprong namen, meenen we veiligst te
gaan, door aan de leer onzer vaders aan te
knoopen, gelijk die tot omstreeks 1750 in gezon-
den zin en met degelijke wetenschap, gesierd, in onze
leerzalen en bedehuizen, in onze woningen en bid-
cellen beleden werd.

De crisistijd roept om ontwaakte krachten.

„Vanuit de filosofische scholen", zegt de Stan-
daard-schrijver, „wordt schier de heele geestes-
richting der cultuur van bepaalde perioden be-
heerscht. De Theologie wordt door haar bevrucht,
meermalen zelfs haar onderworpen. De jongeling-
schap drinkt, vooral in de laatste jaren, dorstig
haar wijsheid in".

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Kerstklanken in de literatuur.

Men zal mij vergeven, dat ik de bespreking van
„Nieuwe Boeken", deze week onderbreek voor een
artikel over „Kerstklanken in de literatuur".

Het groote feit immers, dat we thans weer mogen
gedenken is al eeuwen lang gevierd en het spreekt
dus vanzelf, dat de literatuur telkens weer er over
spreekt. Want ze is als de aeolusharp gevoelig,
en elke ruisching van het leven vangt ze op en
geeft ze weer in klanken. En waar nu dichters
en schrijvers van alle geslachten zijn heengegaan
in aanbidding naar Bethlehem's stal en daar hebben
geknield voor het kindeke in de kribbe, daar moet
ook de literatuur van alle tijden gewagen van hei-
lige kerstvreugde, daar moeten de kerstklanken in
de letterkunde veelvuldig zijn. Door thans naar deze
klanken te luisteren, kunnen wij de stemming van
den kerstdag voor ons verhoogen.

Met name de middeleeuwsche letterkunde is van
de kerstglorie vol. Voor de Roomsche kerk is de
kerstnacht viering het hoogste feest en dus is voor
de geheel-Roomsche middeleeuwsche kunst het
Christus-kindeke altijd weer voorwerp van liefde-
volle uitbeelding.

Natuurlijk deelt Maria in de eere en aanbidding,
die het kindeke wordt toegebracht, maar de innige
geloofswaarde, die de devote bidders leggen in
hun woorden, maken ook voor ons deze „kerst-
leynen" bekoorlijk, ofschoon ze naar den vorm
dikwijls zeer primitief zijn. Meestentijds bevatten ze
natiefijne gedachten of vertellen zoetelijk een sim-
pele legende, maar altijd glinsteren ze als juweelen,
omdat ze als deze zuiver zijn. Veelal zijn er de
aanbidding der herders, de vlucht naar Egypte,
de moord van Herodes in samengebracht, zonder
perspectief, middeleeuwsch — onbeholpen, en toch
vormen de harde lijnen altijd een teer geheel,
want de liefde en het geloof gloeien er achter.

Men leze ze maar eens: „Die soete Jesus lach
int hoy", „Ons ghenakel die avontstar", „Nu
laet ons dancken ende loven, Den hoogen Gode
van hier boven", „Een schoone, nieuwe liet, In
Bethleem ist gesiet" en zoovele andere.

Ze geven precies dezelfde voorstelling, die ons
de primitieve schilderstukken doen zien: sneeuw
en koude heerschen buiten den stal, door welks
dak heen de ster der wijzen licht; os en ezel
staan naast de kribbe. Hoor maar:

„Een os ende oec een esekijn
Al bider cribben stonden
Si verwarmden dat soete kindekijn
Daert lach in doekelijn gewonden."

Naast deze leysen in de volkstal staan vele
Latijnsche of half-latijnsche, half-middel-nederlandsche
kerstliederen. Vijf verschillende bewerkingen komen
zelf voor van het bekende „Dies est nativitas" (dit
is de dag der blijdschap). Technisch zijn ze ge-
woonlijk beter dan de leysen, maar ze zijn toch
lang niet zoo teer en warm.

Niet minder talrijk zijn de prozaverhalen, die

Dat hierbij geen repristatie beoogd, veel min
onvoorwaardelijk buigen voor het gezag der oud-
heid bedoeld is, spreekt vanzelf.

Noch de ernst van onderzoek, waarvan ze blijk
gaf, noch de helderheid van inzicht waardoor ze
schitterde, noch de vuige laster waaraan ze bloot
stond, kan de Dordtsche Synode van 1618 doen
ontkomen aan de critiek van Gods Woord en zoomin
zij als de mannen van naam, die ruim een eeuw
aan het door haar opgezette getrouw voorisponnen,
zouden een zoo absoluut vereeren van menschen-
gezag hebben gedoed.

In een andere taal, beter toegelicht, in juister
verband gezet en tegen de kettera van deze eeuw
beveiligd, moet de Confessie, waarvoor onze vaders
hun bloed vergoten, de uit eigen overtuiging op-
gewelde belijdenis van de kinderen Gods om ons
heen worden.

Hier leggen we nadruk op, niet om de dus-
genoemde mannen van wetenschap te believen,
noch ook om te boeleeren met den tijdgeest, veel
minder om aan wispelturige vrijheidszucht den
teugel te vieren, maar uit gebondenheid aan Gods
Woord, dat geen onfeilbaar menschenwoord ne-
vens zich dult, alsmede uit eerbied voor het Gere-
formeerde wezen, dat in 1618 geen testament
schreef, maar zijn mondigheid betekkende en ook
thans niet gestorven is maar leeft.

Hieruit volgt, dat ons blad zich noch aan
eenige richting noch aan eenige kerk verpand,
maar aan den historischen geslachtsnaam van de
gereformeerde waarheid, gelijk die op onze erve tot
ontwikkeling kwam, elke richting en elke kerk
wenscht te toetsen, die vanwege afkomst of maag-
schap een titel op de erfenis der vaders doet

van Christus' geboorte vertellen, maar ook deze
bekoren ons minder, omdat het middeleeuwsch
proza gespeend is aan alle schoonheid van vorm
en bovendien het eenvoudig Bijbelverhaal door-
gaans met allerlei fantasieën is opgesmukt.

Iets van de middeleeuwsche klanken hooren we
ook in Vondels' kerstzangen. Vondel was immers
Roomsch geworden en zag dus ook de kerstge-
beurtenis in Roomsch licht. Daarom voelen we in
zijn zangen dezelfde mystieke vreugde der middel-
eeuwen en verschillen ze kenmerkend van de, uit
afkeer van ieder Roomsch-klankend geluid wel wat
strakke, kerst-poëzie der 16e eeuw. Naast zijn be-
roemde rei uit Gysbrecht van Aemstel „O, Kerst-
nacht, schooner dan de dagen" en z'n gloedvolle
beschrijving van den kerstnacht in 't voorafgaande
bedrijf van dit treurspel, bewonderen we zijn „Ema-
nuelzang", waarvan elke strophe begint met de
woorden:

Emmanuel is nu geboren,
Zoo langk geleen
Den Vaders belooft te voren
Eer hij verscheen.

evenzeer als z'n bewerkingen van de lofzangen
der Bijbelsche kerstzangers.

Andersoortig weer is de toon van Valerius, Camp-
huysen, Revius, Dullaert, maar schoon ook ten
opzichte van elkander in denkwijze verschillend,
een zijn ze in lofverheffing en aanbidding. Vooral
treft ons de warmte in „Aan de drie Wijzen van
Oosten" van den te weinig bekenden Dullaert.

Is in de sterk Renaissancistische 17e eeuw de
kersthymne weinig talrijk, slechts zelden vindt ge
haar in de 18e eeuw. De opvatting van dichtkunst
was toen een geheel andere dan in vroeger eeuwen
en bovendien, de rede-godsdienst, die in de latere
jaren der eeuw veel aanhang vond, ging met min-
achtend schouderophalen aan de schamelheid van
de kribbe van Bethlehem voorbij.

Maar dan, in de 19e eeuw, komen Bijderdijk en
z'n leerling Da Costa, rijk besnaarde zanger bei-
den en, schoon groot naar den geest, klein voor
God. Hun ontgaat niet de rijkdom van genade, die
in de nederheid van Bethlehem glanst en beiden
zingen ze er van. Bijderdijk in z'n „Kerstnacht" en
„Kerstlied", Da Costa in z'n onder ons nog altijd
veelgeliefde „Kerst- en Nieuwjaarsintreuzangen".
En beider zielsstemming ligt in de allesomvattende
kerststrophe van Da Costa's „Bij de rivieren van
Babel", waar hij als in profetisch vergezicht den
Joodschen balling op het wonder van Bethlehem
wijst:

Maar eindloos heerlijker vervulling
wordt aan Uw zielzucht voorbereid.
De tijd is daar der groote Heilsontthulling:
het is de Heer, van ouds door U verheid!
In needrigheid, ofschoon als Koning,
in hemelmaajesteitsbetooning,
hij 't overgeven van Zijn ziel.
Voorafgegaan door Zijn Elia,
Zie hier uw Gode, Uw Messias! —
Kniel, Sionite, kniel!

Men leze in deze dagen van herdenking de Kerst-
zangen van Da Costa weer eens, of z'n „Elisabeth",
of „David". Het zal de wijding van Uw Kerstfeest
verhoogen.

Van de Kerstliederen der „predikant-dichters",
Beets, Ten Kate, Hasebroek, spreek ik nu niet;
meerdere daarvan zijn nog steeds bekend en wor-
den in de huiskamer gezongen. Ik behoeft slechts te
herinneren aan het

„Daar is uit 's wereldds duistere wolken
Een licht der lichten opgegaan..."
van Beets, of het door Ten Kate vertaalde
„Hoe zal ik U ontvangen..."

gelden. Dit toetsen zal niet een apodictisch oordeel
geven, maar een ontleden met historisch bewijs zijn,
waaruit ons onbetwistbaar recht zal voortvloeien om
slechts op al zulke tegenspraak acht te geven, die
eveneens met historische wapenen en onder aan-
voering van bewijs wordt gevoerd.

Welk een groot aandeel De Heraut aan den
theologisch-kerkelijken strijd dier dagen genomen
heeft, en ook, hoe menig medestrijder van lieverlee
in een bestrijder veranderde, bespreken we thans
niet. We vermelden alleen nog, dat, toen die strijd
door de Doleantie bekroond was met de vrijmaking
der kerk, het blad zich sinds 9 Januari 1887 noem-
de: „De Heraut van de Gereformeerde Kerken in
Nederland".

Enkele weken van zijn ziekte in 1894 uitgezon-
dend, heeft Dr Kuyper tot op zijn ouden dag in
De Heraut onafgebroken elke week zijn gewaar-
wordingen en denkbeelden over de heiligste dingen
ten beste gegeven.

Over Dr Kuyper en zijn Heraut schreef
de heer M. A. Thompson in De Katholiek van
Januari en Februari 1897 een tweetal belangrijke
artikelen. Zie ook De Heraut, nr 1000.

Als curiositeit zij nog medegedeeld dat De He-
raut eenmaal, nr 491, een illustratie bevatte; 't was
de voorstelling van een dominee als spil van het
hiërarchisch stelsel.

Zie verder: Titel- en Tekstregister op De
Heraut no. 1—1300 (7 Dec. 1877—7 Dec. 1902).

In de literatuur na 1880 moet men de kerstklanken zoeken bij de christelijke dichters en schrijvers. Buiten deze sfeer zijn wel vele kerstfragmenten te vinden, maar ze beoogen slechts stemmingsweergave, gewekt door huiselijke intimiteit. In de glinstering van den kaars-verlichtten kerstboom ziet men den glans niet van de ster, die stilstaat boven den stal van Bethlehem en bij het uitdeelen der „kerstgeschenken“ vergeet men het groote geschenk van den kerstdag maar al te veel. In zoodanige Kerstzangen of beschrijvingen hooren we geen kerstklanken.

Aansluiting aan de middeleeuwsche kerstliederen vinden we weer bij de Vlamingen.

Ik wees al herhaaldelijk op „Het kindeken Jezus...“ van Timmermans, dat als een primitief schilderwerk de kerstgeschiedenis vertelt. Een hoofdstuk b.v. als „Kerstmis“, waarin de aankondiging aan de herders wordt beschreven, is als een middeleeuwsche leys, in klank en kleur; het is opgebouwd uit dezelfde elementen en even naïef bewerkt. Dat blijkt vooral als men zulke bladzijden vergelijkt met gelijksoortige productie in de moderne literatuur, b.v. met het gedeelte in Van Schendel's „de Mensch van Nazareth“, waar de aanbidding der herders wordt beschreven. Daar voelt men de gebeurtenis als een sprookje, terwijl ze bij Timmermans, juist als in de „Christus-legenden“ van Selma Lagerlöf, den indruk maakt van een schilderstuk van heel ouden datum.

Op een dergelijk Vlaamsch primitief, maar van den nieuwen tijd dateerend, wil ik ten slotte nog de aandacht vestigen. 't Is een kerstdichtje van den bekenden dichter Pol de Mont, vertellend een legende, maar een legende, waarin het volle Kerstevangelie, de blijde boodschap, fonkelt en glanst, zooals men dat ook zoo vaak in de echte leysen zien kan.

„Dien nacht, toen Jozef nauwlijks sliep,
hoorde Maria een stem, die riep:
„Vrees niet! U zal geen leed geschiën!
Doe open! Ik wil het Kindje zien!“
Zacht stond zij op, ontsloot de deur,
en ziet, daar stond een vreemdeling veur,
gedoet, alsof hij ridder was,
met halsberg, helm en harnas,
met een reuzig kruiszwaird, vlammend als vuur,
en aan elken schouder een wiek van azuur.
En toen die nu vóór het kribbeken stond
lei hij eerbiedig zijn helm op den grond,
boog diep het hoofd en knielde neer
en sprak: Ik groet U, mijn Vorst en Heer!
Maria, nu is de tijd volbracht:
de Poort van Eden ontloot dees nacht...
voor allen staat zij weer open thans...
Nu mag ik keeren in 's Hemels glans!
En 't zwaard der Wraak, mijn Vorst, mijn Heer,
aan uw rozevoetjes leg ik het neer.“
Traag richtte zich op de bemelling,
sette zijn helm op het hoofd, en ging.

De engel, die met z'n vlamvend zwaard, den ingang van den hof van Eden bewaakte, sinds het moment van den zondeval, kan zijn post verlaten, want in dit kindeke is de weg tot verzoening met God geopend, is de poort ontsloten, waardoor de zondige mensch het Verloren Paradijs herwinnen kan! Inderdaad, dit is de zuiverste kerstklank, 't is het volbeërdig thema van den engelenzang in Efratha's velden.

Bij dezen kerstklank stemme ons hart in met Da Costa's woorden:

„Van vrede zal men tot U spreken;
de nacht des afvals is geweken,
en weggenomen is de kloof.
Daar is verzoening gevonden
ook voor de schrikbare uwer zonden —
Loof, Stonite, loof!“

C. T.

PERS-SCHOUW.

Een wetenschappelijk geloovige, of een geloovig man van wetenschap.

In een opstel in „Het Handelsblad“ over „Pasteur als geloovige“ is o.a. deze passage het onthouden waard:

Als geleerde spreekt hij van weten, als geloovige van gelooven en hopen. Zijn weten berust op waarneming, onderzoek en redeneering, op resultaten, die hij volgens streng wetenschappelijke methode in zijn laboratorium met onvermoeide werkzaamheid en grondige critiek verkreeg; zijn gelooven en hopen was ook een zekerheid, maar op andere wijze en langs anderen weg dan door proeven verworven, de zekerheid van het gemoed, dat de bovenzinnelijke wereld ervaart en God kent als den Eeuwige en Oneindige. Dit gelooven en hopen was een deel van hem zelf en zoo goed als de wetenschappelijke behoeft en hij zou het niet hebben kunnen prijsgeven zonder een stuk van zijn innerlijk leven weg te smijten. Daarom heeft zijn wetenschappelijke arbeid hem het geloof niet ontfroefd en heeft hij zelfs niet ondervonden, wat prof. Harnack eens aldus uitsprak: „Alle wetenschap zal steeds een element in zich sluiten, waardoor zij het geloof, dat vrede begeert, beleedigt.“ Want zijn godsdienstig geloof was onaantastbaar voor de wetenschap, omdat deze niet bereiken kan en niet

begrijpen kan het gebied, waarop het geloof zich beweegt.

••

Een concurrent?

„De Vrije Getuige“, is de mooie naam van een nieuw blad, dat op gereformeerden grondslag den gereformeerden vooruitgang bevordert wil.

Uit het inleidend artikel is nog niet duidelijk wat dit blad van het onze onderscheidt.

Het zal ons aangenaam zijn, wanneer „De Vrije Getuige“ ons voorbijstreeft, en verbeterd.

Ziehier een citaat uit de leader:

Alle Gereformeerden, onverschillig of zij behooren tot de Ned. Hervormde, de Chr. Geref., de Vrij.Geref. of tot andere Geref. Kerken, zullen in dit blad niets vinden, dat tegen hun Kerkgenootschap als zoodanig ingaat.

De Redactie mag reeds staat maken op de medewerking van bevoegde krachten, wier pogen het zijn zal, om den inhoud van „De Vrije Getuige“ zoo veelzijdig mogelijk te maken.

De verklaring en verdediging der Geref. belijdenis staat voorop.

Daarnevens zullen wij zien hoe deze beginselen worden uitgedragen op alle levenssterren.

In de derde plaats hopen wij te onderzoeken, welke vruchten die acties afwerpen.

Indien wij bij dat onderzoek stelsels en beginselen ontmoeten, die lijnrecht tegenover de Geref. belijdenis staan, hopen wij ook die aan een beschouwing van nabij te onderwerpen.

Ook hier ligt een breed terrein, indien wij bijv. letten op gebeurtenissen als in Rusland, waar de kerk in bolsjewistische trant werd omgebouwd en men er brutaal van verklaart, dat het nu de ware kerk geworden is.

In bescheidenheid houden wij er ons van overtuigd, dat de Gereformeerden, in het algemeen, te weinig worden bepaald bij vragen als deze:

Wat wil die kerk dan? Is die wel vereenigbaar met Gods Woord?

Is het communisme met het christendom vereenigbaar op grond van Handelingen 2?

En verder: Mag een christen den militairen dienst weigeren?

Zoo zijn er tal van vragen die achtereenvolgens aan de orde worden gesteld.

Overigens hopen wij, dat dit eerste nummer duidelijk genoeg zal doen zien waar „De Vrije Getuige“ heen wil, en in welke richting zijne bedoelingen zich bewegen.

••

De oude vaders en de kerkelijke kunst.

In het „Maandblad voor kerkelijke kunst“ wordt de scheeve opinie, alsof de Gereformeerden in de 16de en 17de eeuw zoo'n beetje kunstimbecillen waren, in een kranig geschiedkundig artikel recht gezet.

Wij geven het slot:

Een zelfstandige orgelkunst gebouwd op de psalmen ontstaat in Jan Pz. Sweelinck. Om deze kunst te leeren, zenden stads- en kerkbesturen hunne orgelspelers ter opleiding. Een allesbeheerschende plaats in de protestantsche figuralmuziek krijgen de psalmen. Zij worden het levenswerk van Sweelinck. Bundel na bundel verschijnt, binnen en buiten het land. Muziekcolleges worden opgericht om zich in deze kunst te oefenen. Gereformeerde dominees doen er aan mee zoowel als liefhebbers der vrije kunsten. Componisten zien hun onkosten van uitgave gedekt door veroveringen en geschenken in geld van stads- en landsregering aan wie ze „schoone Psalmen“ opdragen. De psalmen Davids op Sweelinck's noten gesteld worden bij de huisorgels en de clavichins gezongen en gespeeld.

Kunst wordt regeeringszaak. De ijver „in alles brave geesten aan te foeken“ is algemeen. Kosten van opleiding in de conste van muziek en 't orgelspel dragen stadsbesturen voor hunne stedelijke muzikanten en organisten. De stedelijke overheden gelasten de organisten de gemeente wilig te maken en aan te trekken door hun orgelspel. Men ziet er het vermogen in „de luysen door middel van dien te meer uyt herbergen ende taveernen te houden“. Organisten die met de hun ten dienste staande kleine orgeltjes niet in staat zijn hunne talenten te toonen, krijgen nieuwe en grootere werken alles tot meerder luister van de stad en cieraad der kerke.

Wie dat alles ziet en nog zoovelo dingen meer, moet zich verbazen, dat heel ons Nederlandsch Protestantsch volk onkundig is van een tijd, die in plaats van arm, als geen andere oneindig rijk is geweest aan kunst, die — en dit is wel het bijzondere — niet officieel kerkelijk tóch door en door van den geest der toenmalige kerk was beziel.

••

Roomsche opvoedkunde.

Nog een staaltje van de profane manier, waarop Rome het kinderhart toespreekt.

„De Open Poort“ vischte uit een Vlaamsch blad het volgend verhaaltje op, voorkomend in een „Kinderderrubriek“:

De vertelling gaat over een dorpsmid, die ruw was, veel in de herbergen kwam, zich aan den duivel had verkocht, iemand die in één woord slecht leefde.

Op een zekeren dag kwam de duivel hem halen:

— Smidje, dit maal is het gemeend, hoor!

— Ik ben klaar, meneer de duivel. Maar we waren hier juist aan 't twisten, zei het smidje, terwijl hij

naar zijn gasten keek. Is het waar, meneer de duivel, dat ge u zoo groot kunt maken als eene kerk.

— Natuurlijk, zei de duivel, en meteen werd hij zoo groot, zoo groot, dat het smidje zijn hoofd niet meer ontwaren kon.

— En kunt ge u ook zoo klein maken, dat ge hier in dit beursje zoudt kunnen?

— Natuurlijk, zei de duivel, en hij kroop ineens tot een klein, klein ventje en kroop in de beurs van het smidje.

Toen legde smidje Verholen de beurs op het aanbeeld en begon er zoo duchtig op te hameren, dat de duivel het uitglide van de pijn.

— Smidje, smidje, schei uit, ge slaat mij zoo plat als een ygg, huilde de duivel. Smidje, asjeblief, ik zal u nooit of nooit meer lastig vallen.

— Meent ge dat, vroeg smidje Verholen.

— Zeker, heel zeker, gilde de duivel.

Toen mocht de duivel uit het zakje komen, en hij holde, holde zoo hard hij maar kon terug naar de hel.

Benige jaren later nu gebeurde het, dat smidje Verholen stierf en hij kwam aan de poort van den hemel en klopte aan. Sinte Pieter kwam voor 't vensterke kijken, maar niet zoo gauw had hij gezien wie daar voor de poort stond of hij riep toornig uit:

— Welhoe, smidje Verholen, durft ge aan de poort van den hemel komen kloppen. Weet ge dan niet meer, dat ge uw ziel aan den duivel verkocht hebt?

Maar juist kwam daar Sint Jozef voorbijgewandeld en toen hij smidje Verholen bemerkte ging hij naar Sint Pieter en fluisterde hem in 't oor:

Laat hem maar binnen, hoor! Hij heeft ons geholpen tijdens de vlucht naar Egypte.

En zoo gebeurde het, dat smidje Verholen in den hemel geraakte en hij kreeg een gouden kroon en mocht rijstapelen eten met zilveren lepels. Maar na eenigen tijd kreeg hij lust om eens wat kaart te spelen, maar, daar hadden de heiligen nu eenmaal geen verstand van en smidje Verholen ging zijn beklag maken bij Sinte Jozef en vroeg hem of hij toch asjeblief eens naar de aarde mocht terugkeeren om eens een potje gersten te gaan drinken en een kaartje te spelen in de herberg naast zijn smidse. Sinte Jozef gaf hem dadelijk de toelating om terug naar de aarde te gaan en er te vertoeven zoolang hij maar wou. En tóch heden is het smidje Verholen nog niet naar den hemel teruggekeerd.

••

Een opvoedkundige les aan de opvoeders.

Onder het opschrift „Leven en Dood“ mediteert zekere D. (Drewes?) in „De School met den Bijbel“.

Hij doet het gemoedelijk, knap en doordringend. De les aan de schoolmeesters gegeven mogen alle opvoeders ter harte nemen.

Aan het slot van het artikel wordt de vraag beantwoord, waarom „wij schoolmeesters“ als opvoeders zoo dikwijls tekort schieten.

Dat komt, doordat we te weinig leven. Te weinig maatschappelijk leven, d.w.z. te weinig in betrekking staan tot de maatschappelijke dingen, maar vooral doordat we te weinig pedagogisch leven, d.w.z. te weinig in betrekking staan tot de pedagogische dingen. We zijn niet tweehandig, maar eenhandig. We zijn didactici — indien al. Meestal zijn we dat niet, zijn we helaas routine-menschen, menschen, die met schoolhouden hun brood verdienen. Menschen, die het weten, eigenwijze menschen, menschen met te veel vertrouwen op de volmaaktheid van wat we doen. Of misschien menschen, die volkomen vertrouwen op de traditie, op het gezond verstand van onze voorgangers, op het nuttige van wat we leeren en wat we doen, op het juiste in het voorschrift, op het correcte van onze navolging. We wantrouwen ons zelf niet. En toch is het wantrouwen van zichzelf het teeken van het ware talent, zooals Jules Sandeau zegt. We zijn niet als de kinderen, die fouten maken met de of den of met d en t, eenvoudig omdat we de mogelijkheden niet zien en er niet voor op onze hoede zijn. En dan herhaalt zich bij ons iederen dag weer de tragedie uit het Paradijs, we gooien de schuld op een ander: De vrouw, die Ge bij mij gegeven hebt; de slang heeft mij verleid. De kinderen zijn ook zoo dom! Ik heb het toch zoo goed behandeld. En dan gaan we corrigeren. Natuurlijk de kinderen corrigeren. En we maken er een stelsel van. En zooals bij alle stelsels, die we zelf gemaakt hebben, gaan we er bij zweren. Ofschoon we dat ganschelijk niet doen moesten. En we gaan vreemd denken van menschen, die niet doen, zooals wij. En we houden welbewust in ons denken bij een bepaald punt halt. En weigeren verder te gaan. Evenals de matrozen van Columbus. Want we raken uit ons doen. We komen van het oud betreden paadje af. We raken onze routine kwijt. We raken buiten betrekking met de werkelijkheid, buiten betrekking met de kinderziel, buiten betrekking met ons zelf. We worden doode schoolmeesters. Niet eens meer eenhandig, niet zelfs onhandig, maar doode schoolmeesters.

Ik verbaas me niet over wat de menschen lijden, maar ik verbaas me over wat ze kunnen verliezen zonder te lijden.

Dagelijks te sterven. Niet te sterven aan de zonde, maar te sterven aan het heerlijke, bottende, groenende leven. Vreemd te komen staan tegenover alle heerlijkheden in ons werk. Het is mij een raadsel, hoe iemand dat kan lijden zonder te klagen.

En hoe men niet komt tot de conclusie, dat wie zoo dood is voor zijn werk toch ten opzichte van de hem door God op de hand gezette taak in zonde moet leven. Hij ontvangt immers de bezoldiging der zonde — den dood.

En als hij zijn geheele ziel richt op zijn werk —

De Die kweslie te lossen in het De Naar zi de wederg Volgens standpunt uitdrukking Ik be van dit de Christ „reformat-

En om ee deze vatting op te den geen e leven.

Imme voor e blik, „ juist e „ja“ l den be den be

Nog dit op ongere zwang politie ook in denkers ment e

Ook aangev ook na op ons onders der ki zeer z nader schatbe

Op geboort van he den. J Gods i in be reeds merker andere eindige alles z Do o p datzelf onken sprong het om

En sluit z Schrift blik ni niet m verded kelijk i eyenwe hanner in Bijl is nog dit on

Waa Zie m bij de deeling dat de zame g belofte deel o

Daar van de Christu wordet hun i in de wel be lidma worden

Of d of dat daarov Dit zal De j op der

„De He „De Harto hem niet t de gerefor

Moei van d uitinge Eanen Dogma „Christ

„ Bij Ph